

במקום - מתכננים למען זכויות

תכנון

רח' אבן עזרא 13, ירושלים 9242413

ת"ד 7154, 9107101

טל: 02-5669655

פקס: 02-5660551

עדאלה - המרכז המשפטי

לזכויות המיעוט הערבי בישראל

ת"ד 8921, חיפה 31090

טל: 04-9501610

פקס: 04-9503140

14.9.2017

לכבוד

מר דוד לפלר

יו"ר הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום

התקווה 4, באר שבע 84100

שלום רב,

הנדון: התנגדות לתכנית מס' 607-0193185 – "מסילת ברזל דימונה - ירוחם"

בהתאם לסעיף 100 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן: "חוק התכנון והבניה" או "החוק"), מוגשת בזאת התנגדות לתכנית שבנדון (להלן: "תכנית מסילת ברזל דימונה-ירוחם" או "התכנית").

לפי אתר מנהל התכנון-תכנון זמין, הודעה אחרונה בעיתון בדבר הפקדת התכנית פורסמה ביום 14.7.2017.

המתנגדים

1. עלי זנון ת.ז. 035642404 יו"ר הועד המקומי רח'מה.

2. עמותת "במקום – מתכננים למען זכויות תכנון", הינה עמותה העוסקת מאז 1999 בזכויות האדם בתכנון המרחבי בישראל ומלווה קהילות המצויות בעמדת נחיתות אזורית, כלכלית וחברתית בהליכי תכנון. במהלך 18 שנות פעילות העמותה עומדות הקהילות הבדואיות בנגב במרכז עשייתה, במטרה לקדם את זכויותיהן התכנוניות של קהילות אלה. עמותת במקום היא מתנגדת ציבורית סטוטורית מכוח סעיף 100(3) לחוק (ק"ת 7551, 7.9.15, בעמ' 1887).

3. המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב - הוקמה ב-1997 כהנהגה עממית נבחרת של הוועדים המקומיים בכפרים הבדויים הלא-מוכרים ונציגות תושביהם. המועצה פועלת למען הכרה ופיתוח של כל כפרי הבדויים, ולשם כך פועלת המועצה, בין היתר, לייצוג הקהילה מול מקבלי ההחלטות השונים ולהעצמה קהילתית בכפרים עצמם, מנהלת מאבקים משפטיים, מגישה תכניות מתאר חלופיות, מייצרת תשתית מידע ופועלת בכל מישור אפשרי להכרה בכפרים ולפיתוחם.

נימוקי ההתנגדות

התכנית וסביבת התכנון

1. מטרת התכנית הנדונה, כפי שהדברים באים לידי ביטוי בדברי ההסבר ובסעיף 2.1 להוראותיה, הינה יצירת מסגרת תכנונית להתוויית מסילת ברזל ירוחם דימונה, לרבות הקמת תחנת רכבת לנוסעים בירוחם, הקמת מסוף עריכה וטעינת מטענים, התוויית דרך גישה לתחנות הרכבת תוך שינוי בייעודי הקרקע וקביעת הוראות לביצוע המסילה. שטח התכנית כ- 3,600 דונם, תוואי המסילה רובו בצמידות לכביש 204 ואורכו כ- 12.5 ק"מ. לפי דברי ההסבר לתכנית הקו יתוכנן באוריינטציה של קו שירות ירוחם - דימונה- באר שבע.
2. לאורך תוואי המסילה קיים הכפר הבדואי רח'מה, הנמצא בהליכי הסדרה, ונחצה בחלקו על ידי התוואי. תושבי הכפר מתגוררים ברובם בשלושה אזורים בשולי ובתוך תחום השיפוט של ירוחם: האחד, משני צדדי של כביש 204 (לאורך תוואי המסילה, ביציאה הצפונית מירוחם לדימונה); השני, לצד כביש 224 (ביציאה הצפון מערבית מירוחם); והשלישי ממזרח לאזור התעשייה של ירוחם. בכפר כ- 1,400 תושבים, המשתייכים למשפחות הנמנות כולן על מטה אל עזומה: זנון, אלפריג'את, אלעמראת, אלעתיקה, אלגול, אלקשכר, אל מחסאנה, אלדלאלעה, אלווגי, אלחמיאסה, אלערג'אן, אלקאלב, אלחרניק ואחרים. בכפר כ-220 משפחות גרעיניות. משפחות אלה מתגוררות בכ-14 מקבצים נפרדים אשר כוללים כ-114 משפחות מורחבות הקשורות בדרך כלל בקשרי משפחה.¹
3. חלק מתושבי הכפר התגוררו במקום עוד טרם הקמת מדינת ישראל, או שהם צאצאים של כאלו שהתגוררו במקום מאז, וחלקם הועברו למקום על ידי רשויות המדינה, במהלך השלטון הצבאי בשנות החמישים והשישים. עם השנים הפכה האוכלוסייה במקום לקהילה עצמאית ומגובשת המקיימת בתוכה קשרים חברתיים ומשפחתיים הדוקים. בכפר שלושה גני ילדים (השנה נוסף גן חדש על שני הקיימים) בהם לומדים כ- 70 תלמידים, שני מסגדים ומכולת. מאז שנת 2003 פועל בכפר ועד מקומי נבחר המייצג את תושבי הכפר.²
4. הליכים להסדרת הכפר רח'מה: מאז הקמתו של הועד המקומי ברח'מה ניסו חברי הוועד לקדם את הסדרתו התכנונית של הכפר. לאחר שנים רבות של מגעים עם גורמים מדינתיים שונים, חלה פריצת דרך ובשנת 2009 עת המליצה ועדת גולדברג לשקול בחיוב את האפשרות להענות לבקשות הנוגעות להקמת התיישבות חדשה באזור ירוחם (רחמה) לשבט אל עזומה.³ מאוחר יותר ובהתאם להמלצה זו נקבע בתכנית המתאר המחוזית למטרופולין באר שבע כי ניתן יהיה לאשר תוספת שטח בינוי לירוחם לצורך קליטת תושבים בדואים הנמצאים באזור.⁴ בשנת 2013 החלה הרשות להסדרת התיישבות הבדואים לקדם הקמת יישוב חדש לתושבי רח'מה. ביום 17.06.2014 התקבלה החלטה של הולנת"ע ומאוחר יותר החלטת המועצה הארצית (01.07.2014) הממליצות לממשלה להכיר ביישוב רח'מה. ואף נבחר מתכנן שבחן מספר חלופות למיקום היישוב. עם חילופי השלטון הוקפאו הליכי הקמת הכפר. מאידך, בשנת 2016 אושר תכנית להקמת מרכז שירותים ברח'מה (תמ"מ/1/ב/4/14/402). לדברי תושבי הכפר יחלו בקרוב עבודות תשתית להקמת בית הספר בשטח המיועד למרכז השירותים.

¹ מתוך: רכמה עקרונות מנחים לתכנון ופיתוח היישוב, תושבי הכפר רכמה ועמותת במקום, 2010. הנתונים אודות גודל האוכלוסייה מעודכנים עד לשנת עריכת הדו"ח.

² ביולי 2017 נערכו בחירות ובהן נבחר וועד המקומי חדש וראשות הועד.

³ סי' 116, עמ' 52.

⁴ סי' 5.1.2.4 ר'.

5. למרות החשיבות הרבה בהקמת המסילה הנדונה שתאפשר לכלל תושבי המרחב (יהודים ובדואים) תחבורה ציבורית נוחה ומהירה יותר ממקום מגוריהם אל הערים והיישובים בסביבה, התוואי המוצע יביא לפגיעה נרחבת בתושבי הכפר רח'מה המתגוררים לאורך התוואי ובכלל זה, חסימת דרכים בין המשפחות ומניעת גישה בין משפחות למקבצי המגורים, לשטחי החקלאות, למרכז השירותים המתוכנן, לגני הילדים הקיימים ולמסגד; הטלת מגבלות בנייה ופיתוח מחמירות בצדי התוואי ועל גבי רצועות קרקע רחבות בהם קיימים מקבצי המגורים; הריסת בתים; הגבלות תמורות על אפשרויות הפיתוח והבנייה; יצירת מובלעת הכלואה בין כביש (מס' 204) לתוואי הרכבת.
6. הפגיעות האמורות הצפויות כתוצאה מהעברת התוואי מתמקדת בעיקרה באזור המזרחי של הכפר רח'מה שם חוצה התוואי מקבצי מגורים קיימים של משפחות זנון, אל עיול, אל בדראני, חמדה, חרייניק, כללאב, א-סרעייה, שליבי ואחרים, אך כל תושבי הכפר עתידים להיות מושפעים ממעבר המסילה, הכוללת תנועת רכבות משמעותית הן של רכבות מסע והן של רכבות נוסעים.
7. המתנגדים יטענו, כי התכנית איננה מושתתת על תשתית עובדתית מלאה ורלוונטית והיא פוגעת בזכויות תושבי הכפר רח'מה לכבוד, לקניין, לפרנסה ובעקרונות הצדק הסביבתי ואיננה מידתית. אי לכך, מבקשים המתנגדים להמתין עם התכנית עד לאישור תכנית הכוללת פתרון התיישבותי מוסכם לתושבי הכפר, או לחלופין על הוועדה המחוזית להורות על בחינה של חלופה לתוואי המתחשבת במציאות בשטח ובחייהם של מאות תושבי רח'מה.

העדר תשתית עובדתית - חוסר התייחסות לאוכלוסייה הבדואית המתגוררת באזור התכנית

ר' מפה מס' 1 – מפת התמצאות

8. תוואי המסילה חוצה חלקים מהכפר הבדואי רח'מה, באזור המזרחי של הכפר (מזרחית לכביש 204) בו חיות משפחות זנון, אל עיול, אל בדראני, חמדה, חרייניק, כללאב, א-סרעייה, שליבי ואחרים. בשטח זה חיים כמאה משפחות גרעיניות שמהווים מחצית מתושבי הכפר ואשר יושפעו בצורה ישירה מתוואי הרכבת. יתרה מכך, התוואי ישפיע בצורה עקיפה גם על יתר תושבי הכפר החיים במרחב. זאת, בשל הפגיעה הצפויה מהקרבה של המסילה אל מקבצי המגורים במרחב. תוואי המסילה למעשה מנותק מהסביבה הבנויה, המרחב האנושי-התפקודי גם יחד.
9. העיון במסמכי התכנית מראה בבירור כי למרות הפגיעה הרבה הצפויה בתושבי הכפר ובזכויותיהם, התכנית מתעלמת כליל מהעובדה שבשטח קיים כפר בו חיים מזה עשרות שנים אנשים שזהו ביתם היחיד. תחת זאת התכנית מקטלגת את השטח בו הם גרים "אזור מופר, שטח פגוע ומופר ברובו" אשר לשיטתו של עורך התסקיר אינו מהווה כל עילה או שיקול לבחינת חלופות להסטה של תוואי המסילה. לעומת זאת, שיקולים סביבתיים עומדים במרכז הדיון בחלופות בתסקיר ההשפעה על הסביבה האמור.
10. אומנם, תסקיר ההשפעה על הסביבה הינו מסמך רקע בלבד, אך העמדה המובאת בו ביחס לתושבים החיים בשטח, עוברת כחוט השני הן בדיוני הוועדה המחוזית ולבסוף במסמכי התכנית המחייבים. כך למשל, עיון בתמלילי ישיבות המליאה של הוועדה המחוזית (מתאריכים 11/4/2016, 23/11/2016), מעלה כי חברי הוועדה והמומחים שהוזמנו לדיון דנו בהשפעה של המסילה על שטחי האש, מחנה הצבא הסמוך, התחנה הסולארית, וכן בהיבטים הסביבתיים, האקולוגיים והתקציביים של החלופות. העובדה שלתוואי המסילה יש השפעה מכרעת על חייהם של התושבים הבדואים

המתגוררים במקום והשלכותיהן של חלופות אלו על חייהם של מאות הבדואים תושבי היישוב רח'מה המתגוררים במקום לא נידונה כלל. מסמכיה המחייבים של התכנית, התשריט והתקנון, הינם העדות הסטטוטורית כי עבור הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה מחוז הדרום תושבי רח'מה הם שקופים!

11. מעל לנדרש נציין כי נראה שעורכי התסקיר סבורים כי קיומה של הצעת חוק להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, אשר עוררה מחלוקת ציבורית רבה והתנגדות נחרצת בקרב האוכלוסייה הבדואית והערבית בכלל ובינתיים איננה מקודמת, פוטרת את עורכי התכנית והוועדה המחוזית מלהתייחס למאות התושבים הגרים בפועל בשטח וכן מלבחון את ההשפעה של התכנית על אוכלוסייה זו וכיצד ניתן לצמצם את הפגיעה בזכויותיה, וכן מלתת את הדעת בדבר עתידה של האוכלוסייה שנפגעת כתוצאה מהתכנית. כך למשל, בסעיף 4.9 פרק ג' בתסקיר ההשפעה על הסביבה מציין כדלקמן:

בשטח התכנית קיימת התיישבות בלתי מוסדרת של הפזורה הבדואית, אשר חלק ממנה יושפע מביצוע התכנית, במקומות בהם יעבור התוואי המוצע בשטחים התפוסים כיום למגורים ושימושים אחרים. ממשלת ישראל פועלת להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, במסגרת החלטת ממשלה שאמורה לבוא לאישור הכנסת במסגרת חוק להסדרת התיישבות הבדואים בנגב, זאת לאחר שתינתן לחברה הבדואית ולציבור האפשרות להשמיע את הערותיה לתכנית. טרם פורסמה תכנית ההתיישבות המפורטת, כיוון שהממשלה סברה שלא נכון לקבוע מראש תכנית שכזו ללא הליכי שיתוף ציבור. נכון להיום, נקבעה רק מסגרת תכנונית, המשאירה גמישות לניהול והידברות עם התושבים הבדואים, ע"מ שהפתרון יהיה מתאים ככל האפשר לצורכיהם ולרצונותיה. רק לאחר מיצוי הליך שיתוף הציבור, תתגבש תכנית ההתיישבות המפורטת.

דהיינו, למרות ההשפעה ההרסנית של התכנית על תושבי הכפר, עורכי התסקיר ויוזמי התכנית מתנערים מאחריותם לטיפול בפגיעה הצפויה בתושבים מביצוע תכנית המסילה ולא שוקלים חלופות אשר יש בהן כדי למנוע או אף למזער את הפגיעה האמורה. כפי שיוסבר בהרחבה להלן, גישה זו עומדת בניגוד מוחלט להלכה הפסוקה ולחובתה של הרשות המנהלית להתבסס על תשתית עובדתית הולמת ומלאה וכן לשקול את כל השיקולים הרלוונטיים בעת קבלת החלטה.

12. מן המקובץ לעיל עולה כי רשויות התכנון לא שקלו את השלכות התכנית על האוכלוסייה החיה במקום, הפגיעה הצפויה או האמצעים לטיפול בפגיעה וצמצומה, כפי שנעשה עבור היבטים אחרים הקשורים במרחב (ארכאולוגיה, אקולוגיה, סביבה, עסקים פרטיים כחווה צבר והמתקנים הפוטו וולטאים ועוד) ולא בחנו חלופות אשר ימנעו או ימזערו את הפגיעה בזכויותיהם של תושבי הכפר. משכך ברור כי התכנית המוצעת לא נסמכה על תשתית עובדתית נכונה, רלוונטית ומלאה. המחלוקת של רשויות התכנון הינו חמור ביותר, במיוחד כאשר מדובר בהחלטה החורצת את גורלם של מאות משפחות להרס בתייהם, להרס השקעותיהם הכלכליות ולפגיעה בחיי חברה וביחיהם השבטיים.

13. הלכה פסוקה היא כי כל רשות מנהלית, בבואה לקבל החלטה, חובה עליה להתבסס על תשתית עובדתית מתאימה ומספקת. שהרי אין טעם בהחלטה, חוקית ככל שתהיה, אם אין היא מתאימה לנסיבות העובדתיות של המקרה. שכן, "בלא קביעת העובדות אין משמעות לדין, והשולט על העובדות הוא זה המשליט לעתים את רצונו על הדין." (בג"ץ 297/82 **ברגר נ' שר המשפטים**, פ"ד לז(3), 48-49 (1983), פסקה 11 לפסק דינו של השופט דאז ברק (להלן: "עניין **ברגר**"); ראו לעניין זה

גם: בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 412, 423 (1994); בג"ץ 2013/91 עיריית רמלה נ' שר הפנים, פ"ד מו(1) 271 (1991).

14. ההתנערות וההתעלמות מתושבי רח'מה משמעה בעצם כי עורכי התכנית והוועדה המחוזית לא שקלו את כל השקולים הרלוונטיים. נציין בהקשר זה, כי "בגדר השיקולים הענייניים, מתחייבת הרשות המינהלית לא אחת, להתחשב לא רק בנתונים עובדתיים, אלא גם בעקרונות וערכים. למשל, בהיבטים של זכויות אדם, באינטרסים חברתיים וכלכליים שונים, וכיוצא באלה" (יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** ב 741), וכן עליה לקחת בחשבון את צורכיהם של כלל קבוצות האוכלוסייה אשר ההחלטה יכולה להשליך עליהם באופן ישיר או עקיף (בג"צ 4906/98 **עמותת "עם חופשי"** לחופש דת, מצפון, חינוך ותרבות נ' משרד הבינוי והשיכון, פ"ד נד(2) 503 (2000)).

15. משכך, לאור העובדה כי ההחלטה להפקיד את התכנית לא נסמכה על תשתית עובדתית מלאה וראויה, לא לקחה בחשבון את כל השיקולים הרלוונטיים הרי ברור שהיא לא איזנה ביניהם ומשכך מדובר בהחלטה לא סבירה בעליל.

פגיעה בזכות לכבוד - הריסות מבנים ובתי מגורים ופגיעה בתנאי חיים סבירים

16. קיימים כ-205 מבנים המצויים בתוואי הרכבת ובתחום ההשפעה של מסילת הברזל, וכתוצאה מכך, עתידים להיפגע במספר אופנים כפי שיפורט להלן (ר' מפה מס' 3 – פגיעה במבנים בתחום התכנית וסביבתה).

מבנים בתחום התכנית

17. בתחום היקו הכחול של התכנית קיימים שני מבנים המיועדים על פי הוראותיה להריסה (מבנה אחד אינו מסומן בתכנית למרות שהוא קיים בשטח). במבנים אלו מתגוררות משפחות שעתידות להיות ללא קורת גג עם אישורה וביצועה של התכנית דנן (אלה מסומנים במפה מס' 3 בצבע אדום וכתום). בנוסף, כ-5 מבנים מצויים בייעודי קרקע מגבילים שונים - "מגבלות בניה ופיתוח" (במפה מס' 3 מסומנים בצבע תכלת). למרות שהתכנית לא ייעדה מבנים אלו להריסה, אך הסמיכות לתוואי המסילה מהווה איום על עצם קיומם.

מחוץ לתחום התכנית ובסמוך לה

18. בחינה של מספר המבנים המצויים בתחום ההשפעה של מסילת הרכבת, מחוץ לתחום התכנית, מעלה כי קיימים עוד כ-200 מבנים העתידים להיפגע מהקמתה של המסילה, בהם גרים מאות אנשים. כך לדוגמה, כ-70 מבנים (במפה מס' 3 מסומנים בצבע צהוב) כלואים וחנוקים ברצועה צרה שרוחבה נע בין 80 מטרים לכ-800 מטרים, אשר נוצרה בין קו המסילה או התכנית לבין כביש אזורי מס' 204. ברור לחלוטין, כי מצב בלתי נסבל זה מקשה על התושבים להמשיך להתגורר בבתיהם בכל מהלך העבודות וגם לאחר שקו המסילה יושלם. התכנית מתעלמת לחלוטין ממצב זה, הפוגע אנושות באופן התפקוד היומיומי של האוכלוסייה שתיוותר במובלעת.

19. מתוך כ-200 מבנים (שצוינו בסעיף 19), כ-128 מבנים (במפה מס' 3 מסומנים בצבע ירוק), מצויים בסמיכות ישירה לתוואי המתוכנן ועתידים אף הם להיפגע כתוצאה מהעבודות הכרוכות בהקמת המסילה שעל פי סעיף 7.1 ו-7.2 להוראות התכנית עתידות להימשך עד 10 שנים ללא כל התחייבות לרצף זמנים עוקב. למצב זה השלכות קשות על איכות חייהם (הירודה ממילא) של התושבים במרחב.

20. חייהם של כל אותם תושבים, המתגוררים במבנים הנ"ל, עשויים להיפגע גם בשל מטרדי רעש וכן רעידות כתוצאה מהפעלת המסילה. בהתאם לס' 6.7 להוראות התכנית רק מבנים "שהוקמו על פי דין" ימוגנו וינקטו אמצעים למניעת מטרדי רעש ורעידות. כידוע בשל כשל תכנוני של רשויות התכנון ומדיניותה המפלה של הממשלה בעניין, שטח הכפר טרם תוכנן ולא ניתן היה להוציא, עד כה, היתרי בניה בשטחו.

21. יתרה מכך, אין בהוראות התכנית כל התייחסות לגבי עתידם של מי שמתגוררים באותם מבנים שיפגעו כתוצאה מהקמת התוואי: מה יעלה בגורלם לאחר הקמת המסילה? מה הן ההשלכות החברתיות של פירוק המבנה החברתי והמשפחתי המורחב המתגורר בסמיכות ונחצה על ידי המסילה?

22. התעלמות התכנית הנדונה מבעלי הבתים המיועדים להריסה נותנת את התחושה כי היחס אליהם כאל חפצים שניתן בנקל להרוס את בתיהם ולהתעלם מיחסם וקשריהם ההדוקים לאותו מקום ומההשלכות החברתיות, המשפחתיות והכלכליות שיש לכך (ראו לעניין זה: בג"ץ 1661/05 **המועצה האזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל**, פ"ד נט(2) 481, 562-561 (2005); רע"א 4905/98 **גמזו נ' ישעיהו**, פ"ד נה(3) 360, 375 (2001); אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך 3, 423-422 (1994)). בנוסף, הריסת בתים והשארות דייריהם ללא קורת גג מהווה פגיעה חמורה ביותר בזכותם החוקתית של הנ"ל לכבוד המעוגנת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. שכן ההריסה, כמוצע בתכנית, תשלול את זכותם של בעלי הבתים לדיור, תשלול כל ערך לחיי המשפחה והחברה של אלה ותשלול כל ערך לאנושיותם וכן תפגע באישיותם.

23. התכנית שוללת את זכותם של בעלי יותר מ-200 בתים המצויים בסמוך לתכנית המוצעת, לסביבה בריאה וראויה. אין ספק כי התכנית תגרום למטרדים רבים כאמור, חלקם מיידיים וחלקם ארוכי טווח. פגיעות סביבתיות אלה פוגעות קשות באיכות החיים, ובמקרה דנן אף בבריאות (ראו: בג"ץ 4128/02 **אדם טבע ודין – אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ראש ממשלת ישראל**, פ"ד נח(3) 504 (2004)). היבט מרכזי בקונטקסט הזה הנו הפגיעה בעקרון הצדק הסביבתי אשר דן בחלוקה צודקת והוגנת של נטל סביבתי בין מגזרים שונים באוכלוסייה.

24. לעקרון הצדק הסביבתי שני יסודות, כשבענייננו שניהם מופרים. "הראשון, הנחה שלכל אזרח הזכות להינות מתנאים סביבתיים הולמים במובן זה שלא יהיה חשוף לזיהום סביבתי מזיק, והשני שיש להחיל עקרונות של הגינות, יושר, צדק ושיוויון הזדמנויות בחלוקת החשיפה לנטל סביבתי וסיכונים סביבתיים ובאפשרות לנצל משאבים סביבתיים ציבוריים. הגשמת הערך של צדק סביבתי מחייבת חלוקה חברתית צודקת של משאבי סביבה ציבוריים ושל נטל סביבתי וסיכונים סביבתיים הנוצרים ע"י פעילות אנושית" (דינאל פיש **צדק סביבתי בישראל: המפגש בין דיני זכויות האדם לדיני איכות הסביבה**, משפט וממשל ז' 911, 914 (תשס"ה)).

25. במקרה דנן, התכנית מטילה את הרוב המכריע ואף את כל הנטל הסביבתי על האוכלוסייה הבודואית בכפר רח'ימה, כאשר היא משרתת בעיקר את תושבי העיר ירוחם, שבמרביתם יהודים.

מניעת גישה, פגיעה בחופש התנועה ובכלכלה המקומית - ביטול דרכי גישה ופגיעה בהם

(ר' מפה מס' 2: ביטול ופגיעה בדרכי גישה בתחום התכנית ובסביבתה)

26. ההתעלמות והפגיעה באוכלוסייה המתגוררת לאורך התוואי מתבטאת גם בחסימה ופגיעה בלמעלה מ-20 דרכי גישה המהוות עורקי תחבורה עיקריים עבור התושבים. מעבר לעובדה שחסימת דרכי

הגישה קוטעת את הרצף האורגני של היישוב, כתוצאה מהחסימה תימנע מהתושבים המתגוררים משני צידי המסילה האפשרות להגיע אל בתיהם ואל שימושים שונים ויומיומיים הכרחיים, ובהם, גני הילדים, מכולת, מסגד, שטחים חקלאיים מעובדים, ומרכז שירותים עתידי ובו יבנה בית הספר של היישוב. כל זאת, מבלי שהתכנית תציע דרכים חלופיות לאף אחת מדרכי הגישה שיחסמו.

27. אחת הדוגמאות הקיצוניות היא חסימה של כ-7 דרכי גישה בצפון הכפר, באזור בו מתגוררות משפחות זנון ואחרות תושבות הכפר. כיום נסיעה של כ-800 מ' בלבד בדרכים אלו מקשרות את אותן המשפחות עם כל השימושים הציבוריים, היומיומיים, וההכרחיים שהזכרו לעיל, כדוגמת גן הילדים או בית הספר העתידי. חסימתם של הדרכים על ידי המסילה, תאלץ את התושבים לבצע עיקוף בלתי סביר לחלוטין דרך השטח, אל אזור התעשייה של ירוחם והעיר עצמה, דרך הכביש הראשי, ורק כך תתאפשר הגישה לאותם שימושים, מרחק של כ-15 ק"מ.

28. לעומת זאת, ביחס לנחלים ולשימושים אחרים במרחב (שאינם מקבצי המגורים של תושבי רח'מה), התכנית מציעה פתרונות נגישות מגוונים: מעברים עיליים לנחלים, גישה לבסיס הצבאי ועוד. בנוסף בסעיף 4.1.2 להוראות התכנית, מוצעת תוספת מעברים לכלי רכב, עיליים או תחתיים, שאינם מסומנים בתשריט – אך אלה נקבעו בנקודת ציון הנמצאת בחלקו הצפוני של תוואי המסילה באזור "חוות אורלי". הנה כי כן, בעוד עורכי התכנית מתחשבים ומספקים פתרונות גישה לכל שימושי הקרקע השונים במרחב, מהאוכלוסייה הבדואית הם מתעלמים לחלוטין.

29. חסימתם של הדרכים הנ"ל תפגע באופן קיצוני בהתנהלות של אותם תושבים בדואים החיים במקום, ותהפוך את חייהם הקשים ממילא לבלתי אפשריים לחלוטין.

30. ניתוק דרכי הגישה, ובייחוד אלה לשטחים החקלאיים, פוגע בזכותם של התושבים להתפרנס ובנגזרתה - הזכות להתקיים בכבוד. הדברים האמורים מקבלים משנה תוקף נוכח המצב הסוציו-אקונומי הנמוך השורר בכפרים הנ"ל.

לאור כל האמור לעיל, מבקשים המתנגדים בזאת לדחות את התכנית במתכונתה המוצעת או לבחון חלופות אשר אינן פוגעות בזכויות יסוד חוקתיות של תושבי האזור הבדואים ומטיבות עמם, וזאת לאחר אישור תכנית הכוללת פתרון התיישבותי מוסכם לתושבי הכפר.

המתנגדים שומרים לעצמם את הזכות להוסיף, לפרט ולהרחיב את טיעוני התנגדותם לתכנית המופקדת ולהוסיף להם, ככל שיהיה צורך בכך.

מאיסאנה מוראני
עורכת דין

נילי ברוך
מתכנתת ערים ואזורים

דפנה ספורטה
אדריכלית